

Zijn seksueel diverse leerlingen welkom op uw school?

*Tips voor hoe middelbare
scholen kunnen bespreken
hoe ze open kunnen staan
voor lesbische, homo-
seksuele, biseksuele en
transseksuele leerlingen*

Met succes werken aan een diverse school!

Zijn seksueel diverse leerlingen anders?

Lesbische, homo, biseksuele en transgender (LHBT) leerlingen zijn gewoon maar ook anders dan heteroseksuele leerlingen. LHBT leerlingen hebben soms andere ervaringen. Ze krijgen vaak te maken met vooroordelen over geaardheid of gender identiteit, of over de manier waarop zij die uiten. Op de meeste scholen hebben ze ook te maken met asociaal gedrag, dat kan variëren van negeren via schelden tot intimidatie en geweld. Het is vaak onduidelijk hoe de school daar tegenover staat. Ook dat heeft invloed op hoe LHBT jongeren zich anders gedragen.

Wist u dit?

Er zijn naar schatting 215.000 LHBT jongeren tussen de 12 en de 18 jaar in Nederland. Het gaat om 5% homoseksuele en lesbische jongeren, 10% biseksuele jongeren en 0,2% transseksuele jongeren. Rekent u maar uit hoeveel er dat zijn op uw school.

Uit een onderzoek in 2013 bleek dat 22% van de middelbare schoolleerlingen vindt dat LHBT leerlingen niet welkom zijn op hun school, en 25% daarover onzeker is. Dezelfde aantallen leerlingen geven aan dat openlijke LHBT zullen worden gepest.

Uit onderzoek blijkt ook dat LHBT jongeren vijf keer zoveel zelfmoord plegen dat heterojongeren. Naast een bedreigende thuis-situatie is pesten op school de belangrijkste reden voor zelfmoord. Uit een recent groot Europees onderzoek bleek dat LHBT jongeren de schoolsituatie als de meest onveilige ervaren. Twee van de drie zelfmoorden van jongeren die eind 2014 tot veel ophef leidden en aanleiding waren tot het aannemen van de Wet Sociale Veiligheid, waren homo/lesbisch gerelateerd.

Kent u het antwoord op deze vragen?

- Welk percentage van de LHBT leerlingen op uw school komt ervoor uit?
- Hoe veilig is uw school voor LHBT leerlingen?
- Hoe bespreekt u seksuele diversiteit in de lessen?
- Hoe is de leerlingenzorg rond seksuele diversiteit geregeld?

In de komende pagina's geven we u een aantal discussievragen en tips om uw aanpak op school te bespreken

Plan van aanpak

Wat vinden LHBT leerlingen belangrijk op uw school?

Iedere school heeft ideeën, regels, procedures en plannen waarin staat hoe bepaalde zaken zouden moeten verlopen. LHBT leerlingen vinden de onderstaande punten van belang.

De school heeft aandacht voor seksuele diversiteit

Een veiligheidsplan is verplicht, maar daarin gaat het zelden specifiek over negatief gedrag rond seksuele diversiteit. Voor LHBT leerlingen is dit echter wel belangrijk. Want wat doet u als school als een leerling voor 'homo' wordt uitgescholden? Dit zijn voor LHBT leerlingen geen onschuldige plagerijen die u kunt negeren. Daarom is het belangrijk dat uw school hierover nadenkt. LHBT leerlingen zien het liefst dat u seksuele diversiteit expliciet benoemt in uw aanpak. Het werkt overigens nog beter als u seksuele diversiteit meeneemt in een bredere aanpak van goede omgangsvormen, burgerschap en seksualiteit.

Een vraag om met leerkrachten te bespreken:

- Wat is ons doel als het gaat om seksuele diversiteit?

De school speelt in op de behoeftes van LHBT leerlingen

LHBT leerlingen vinden het belangrijk dat hun school nadenkt over de preventie en mogelijke gevolgen van homoschelden en pesten. Bijvoorbeeld: vindt u dat een algemeen geformuleerd veiligheidsplan ook aan de veiligheid van LHBT leerlingen tegemoet komt?

Vragen om met LHBT leerlingen te bespreken:

- Kan je openlijk zijn op school? Zo niet, wat houdt je tegen om op dit gebied jezelf te zijn?
- Moeten we in het veiligheidsplan een speciale paragraaf opnemen over seksuele diversiteit?
- Wat zou daarin moeten staan?

Voorvallen die echt gebeurd zijn

Deze voorvallen zijn waar gebeurd.
Kunnen ze zich ook bij u op school voordoen?

Hoe begeleidt de school leerlingen bij seksuele diversiteit?

Op een vmbo in het Noorden vinden een biseksuele leerling en een homoleerling elkaar leuk. Na een gesprekje sluit het biseksuele leerling het contact af uit angst dat zijn vader erachter zal komen. Maar later probeert hij weer in contact te komen door een foto van zijn penis te sturen. Direct daarna sluit hij het contact weer af. De homojongen bespreekt dit met vriendinnen en deelt de foto, waarna zij hem weer delen met anderen. De volgende dag vliegt de biseksuele jongen de homojongen aan vanwege het verspreiden van de foto. De homojongen wordt naar de directie gebracht om “te bespreken hoe hij dit conflict zonder geweld kan oplossen”. De directie vraagt niet door naar de redenen van het gevecht en weet dus niets van deze achtergronden. Ze negeren dat de homojongen fysiek aangevallen is. De homojongen voelt zich ernstig gekwetst en niet ondersteund. Daarna gaat de ondergrondse ruzie door en er raken steeds meer mensen bij betrokken. Zelfs volgens de lokale politie is er nu sprake van homofobe ‘mobbing’. De prestaties van de homoleerling hollen achteruit.” Halverwege het jaar adviseert de school de leerling om een andere school te zoeken “omdat zijn prestaties en zijn houding niet meer in het profiel van de school passen.”

Is de school voorbereid op seksuele diversiteit?

Op een vmbo in de Randstad halen de ouders een leerling midden in het jaar van school en zoeken een andere school. In het exitgesprek met de directie vertellen de ouders en hun zoon dat de jongen al maanden werd uitgescholden voor homo en gepest. De druppel die de emmer deed overlopen was dat de jongen met zijn hoofd in een closetpot werd geduwd. Leraren waren aanwezig maar grepen niet in. De directie is stomverbaasd dat zulke dingen op hun school kunnen voorvallen. Ze informeren bij de betrokken docenten en vragen waarom dit en andere voorvallen niet zijn gemeld of opgenomen in de incidentenregistratie. De docenten reageren ook verbaasd: “we dachten dat het een geintje was”.

Hoe gaat de school om met homonegatief gedrag?

Een 15-jarige jongen komt ervoor uit op zijn vmbo in het oosten van het land. De jongen wordt apart van zijn klasgenoten gezet nadat de kwestie escaleerde. Of er fysiek geweld tegen hem is gebruikt, weet de directeur niet, maar hij weet wel dat de jongen verbaal is belaagd. “Het was niet verstandig hem daarna in de klas te laten zitten. Hij krijgt tijdelijk in een beschermde omgeving onderwijs op school.” De lokale LHBT beweging en media spreken er schande van dat de gepeste leerling wordt afgezonderd in plaats van de ouders.

Hoe wordt in de lessen aandacht besteed aan seksuele diversiteit?

De Onderwijsinspectie deed in 2009 een onderzoek naar de aandacht voor seksuele diversiteit op middelbare scholen. De directies waren positief: volgens 83-87% was er aandacht voor seksuele diversiteit in de lessen. Maar toen de Inspectie dezelfde vraag vervolgens aan docenten en leerlingen stelde, bleek slechts 35% van de docenten en 22% van de leerlingen het met de directie eens. Op havo/vwo wordt nog minder voorlichting gegeven dan op vmbo. In 2012 werd voorlichting over seksuele diversiteit verplicht gesteld voor middelbare scholen. In een peiling van “Geen Vandaag” in 2016 bleek echter dat slechts 25% van de leerlingen iets gemerkt had van voorlichting. Een derde daarvan geeft aan dat het geen echte voorlichting was, maar dat de leraar “het wel eens kort ter sprake heeft gebracht”.

Schoolomgeving

Hoe veilig is uw school voor LHBT leerlingen?

Jongeren hebben al jong vooroordelen over seksualiteit, relaties, vrouwen- en mannenrollen. De sociale omgang op school speelt hierbij een belangrijke rol. Jongeren ontwikkelen hier een gevoel van veiligheid en respect voor zichzelf en voor anderen. Hoe veilig is uw school voor LHBT jongeren, en voor kinderen die twijfelen over hun genderidentiteit (of ze een jongen of een meisje zijn) of die verliefd worden op iemand van hetzelfde geslacht?

De school heeft haar medewerkers voorbereid

Het is aan te raden om medewerkers met elkaar in gesprek te laten gaan over seksuele diversiteit. Als richtlijn voor dit gesprek kunt u onderstaande vragen gebruiken. Door één lijn te trekken en die duidelijke regels consequent te hanteren, weten leerlingen waar zij aan toe zijn.

Vragen om met medewerkers te bespreken:

- Hoe denken jullie over homoseksualiteit, biseksualiteit en transseksualiteit?
- Zijn jullie bereid om de leerlingen te corrigeren als zij negatief gedrag vertonen rond deze thema's? Hoe reageren jullie bijvoorbeeld op homoschelden? Hoe ervaren LHBT jongeren homoschelden?
- Hoe reageren uw leerlingen op het thema seksuele diversiteit, hoe gaan we daarmee om? Wat doen de docenten als sommige groepen leerlingen fel negatieve reacties hebben, bijvoorbeeld op vmbo scholen?
- Hoe gaat u om met leerlingen die zeggen dat iedereen moet doen wat ze willen maar dat het ze niet interesseert (bijvoorbeeld op havo/vwo scholen)?
- Hoe gaat u om met kritische vragen van LHBT leerlingen?

De school gaat stigmatisering tegen

In een veilige schoolomgeving kunnen leerlingen zich optimaal ontwikkelen. In zo'n omgeving treden leerkrachten op bij vervelende vragen en negatief gedrag. Het is belangrijk hierover afspraken te maken in het teamoverleg en die afspraken consequent na te komen.

Tip

- Als LHBT jongeren elkaar kennen en spreken, zullen zij minder last krijgen van het gevoel dat ze anders zijn. Een Gay/Straight Alliance (GSA, www.gaystraightalliance.nl/) kan dit gevoel ondersteunen.

Hoe bespreekt u seksuele diversiteit in uw lessen?

LHBT leerlingen geven aan dat zij diversiteit binnen hun middelbare school belangrijk vinden. Wanneer leerkrachten laten merken dat seksuele diversiteit oké is, zorgt dit voor acceptatie. Denk bijvoorbeeld aan onderstaande speerpunten.

De school geeft voorlichting over seksuele diversiteit

Specifieke aandacht in de lessen over seksuele diversiteit is nodig om de kennis, houding en vaardigheden van kinderen te verbeteren. Sinds 1 december 2012 zijn middelbare scholen (kerndoel 43) ook verplicht om voorlichting over seksuele diversiteit te geven. Vanaf augustus 2016 gaat de Onderwijsinspectie hierop strikter controleren.

Kennis: Leg uit wat homoseksueel, homo, lesbisch, transgender en interseksueel betekent. Bespreek vooroordelen en geef met voorbeelden over hoe je positief met LHBT leerlingen kunt omgaan.

Houding: Leer jongeren om open en nieuwsgierig te zijn, ook naar seksuele diversiteit. Het kan zijn dat jongeren negatieve gevoelens hebben over diversiteit of homoseksualiteit, maar het is geen indoctrinatie om daar wat aan te doen. We leven in een democratische maatschappij en ook tolerantie moet je leren.

Vaardigheden: Leer jongeren alternatieven voor schelden en vaardigheden om met pesten om te gaan. Besteed aandacht aan de sfeer. Zelfs als jongeren zelf open zijn, is het voor hen moeilijk om positief te reageren als andere leerlingen negatief reageren. Hoe ga je om met homoschelden en pesten? Hoe reageer je op iemand die een grapje maakt waardoor de ander zich gekwetst voelt?

Tips

- Leerlingen zijn vooral geïnteresseerd in voorlichting die iets te maken heeft met hun eigen situatie en ervaringen en die van hun medeleerlingen. Voor heteroleerlingen kunnen lessen over respect, mensenrechten of seksuele vorming goede ingangen zijn om aandacht voor seksuele diversiteit in te bedden.
- Negeer opmerkingen en vragen over diversiteit niet; ga er juist systematisch op in en verken steeds met de kinderen wat er speelt.
- Gebruik af en toe ook voorbeelden van seksuele diversiteit in andere lessen, dan wordt het gewoner.
- Zorg voor materiaal dat leerlingen zelf kunnen raadplegen: boeken, films, spellen. Zie bijvoorbeeld www.gayandschool.nl en www.edudivers.nl.

Leerlingenzorg

Hoe is de leerlingenzorg rond seksuele diversiteit geregeld?

Leerlingenzorg is de begeleiding voor jongeren die moeite hebben om mee te komen. Dit gaat niet alleen over LHBT leerlingen die last hebben van negatief gedrag, maar ook over homofobe of transfobe leerlingen die niet weten hoe ze met hun afwijzende gevoelens moeten omgaan.

De zorgcoördinator is voorbereid op vragen rond seksuele diversiteit

LHBT leerlingen vinden het prettig als de zorgcoördinator of vertrouwenspersoon van de school al heeft nagedacht over hoe men zal omgaan met vragen over seksuele diversiteit.

Vragen om met LHBT leerlingen te bespreken:

- Wil je openlijk zijn op school? Zo niet, wat houd je tegen om op dit gebied jezelf te zijn?
- Naar wie en hoe zou je er voor uit komen?
- Welke kansen en belemmeringen zie je?
- Hoe kunnen we kansen vergroten en belemmeringen wegnemen?
- Welke hulp heb je eventueel nodig van de school?

Tip De zorgcoördinator kan nadenken over hoe de school omgaat met vragen van en over LHBT leerlingen, met verliefdheden tussen leerlingen van hetzelfde geslacht en met leerlingen met transseksuele gevoelens of leerlingen die zich willen kleden als iemand van het andere dan hun biologische geslacht. Er bestaan trainingen waarin leerkrachten leren hoe zij deze functie het beste kunnen vervullen.

De school weet welke problematiek kan spelen rond LHBT leerlingen

LHBT leerlingen hebben vaker te maken met vooroordelen, uitschelden, vervelende vragen en roddels. Als de school via de incidentenregistratie of leerlingenmonitor hiervan op de hoogte is, kan er beter op ingespeeld worden.

Tips

- Lees meer over de begeleiding van LHBT leerlingen in: www.edudivers.nl/doc/edudivers_materialen/Dankmeijer-2015-LHBT_specifieke_leerlingenbegeleiding.pdf
- Lees meer over transseksualiteit op basisscholen in "Genderdystrofie en school" (Transvisie)

Meer informatie?

Er is veel meer te zeggen over goed beleid rond omgangsvormen, burgerschap, seksualiteit en roze gezinnen. Daarbij kunt u ondersteuning krijgen.

Onderwijsalliantie voor Seksuele Diversiteit

De uitgever van deze brochure, de Onderwijsalliantie voor Seksuele Diversiteit, is een platform van organisaties die zich inspannen voor de vanzelfsprekende integratie van seksuele diversiteit in het onderwijs. De trekkers van de alliantie zijn AOb, CNV Onderwijs, Stichting School en Veiligheid, COC Nederland, EduDivers en GALE. Veel seksueel diverse leerlingen, docenten en ouders vinden het een enorme steun als hun school openlijk een positief statement over seksuele diversiteit. U kunt dat bijvoorbeeld doen door een verklaring te maken en te publiceren. Een voorbeeld vindt u op www.onderwijsalliantie.nl/verklaring. U kunt zich voor nieuws en ondersteunende informatie ook aanmelden via de interactieve mailinglijst voor scholen en anderen die zich bij de brede alliantie willen aansluiten.

www.onderwijsalliantie.nl, info@onderwijsalliantie.nl

Colofon: Peter Dankweijer (2016)

Zijn seksueel diverse leerlingen welkom op uw school?

Tips voor middelbare scholen die open willen staan voor lesbische, homo-seksuele, biseksuele en transseksuele leerlingen.

Amsterdam: Onderwijsalliantie voor Seksuele Diversiteit.

Vorgeving: Gebr. Silvestri.

Met dank aan Lisa Bieleman, Ingeborg van Dijk, Lavinia Langezaal,

Nathalie Verheggen en Annewies Gort.

Deze folder kwam mede tot stand door een bijdrage van het Ministerie van OCW.